

Kunnskapsdepartementet

Deres ref.: 20/2162-1

Oslo, 14. april 2020

Høringsuttalelse til forslag til endringer i midlertidige forskrifter om grunnopplæring med hjemmel i koronaloven mv.

Merknader til § 3 Opplæringslovas anvendelse

Norsk Lektorlag ønsker en tydelig forskriftstekst som er forståelig for skoleeiere, skoleledere, lærere og lektorer hvor mange verken har juridisk bakgrunn eller mulighet til å sette seg inn i forarbeidene. Vi forutsetter at justeringen av denne forskriften utarbeides med tanke på å kunne virke under hele den videre perioden med smitteverntiltak grunnet utbruddet av Covid -19, og ønsker også derfor at forskriftsteksten er så tydelig som mulig, slik at en minimerer risiko for ulik tolkning i sektoren. Vi mener en del sentrale begreper i forslaget til forskrift ikke er godt nok definert, eksempelvis hva det kan innebære at det tas hensyn til «*elevens mulighet til å få utbytte av opplæringen*» og hva som er «*forsvarlig ut fra elevenes helhetlige situasjon*» (§ 3 punkt b).

3.3 Organisering av opplæringen: Gruppetilhørighet er fortsatt viktig for læring

Kunnskapsdepartementet foreslår at regler om organisering i grupper og forsvarlig gruppestørrelse bare gjelder så langt de er mulig å oppfylle i perioden hvor skolene er helt eller delvis stengt. Departementet understreker i høringsnotatet at det er «*viktig at elevene kan tilhøre en gruppe, og at læreren har god nok tid til alle elevene også når opplæringen skjer som hjemmearbeid og gjennom fjernundervisning*». Dette hensynet mener vi imidlertid ikke er godt nok ivaretatt i forslaget til forskriftstekst. Her kan første ledd i § 8-2 med fordel gjentas innledningsvis i forskrift-forslagets § 3(1)a: «*I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør.*»

3.4 Læremidler og utstyr – hva er «nødvendig» – nå?

KD argumenterer for at det ikke er behov for endringer i opplæringslovens § 9-3, som fastslår at skolene skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel. Imidlertid er vurderingen av hva som utgjør «nødvendig utstyr» og «nødvendig læremiddel» endret fra en klasseromssituasjon, som opplæringsloven presumptivt tar utgangspunkt i, til en fjernundervisningssituasjon. Vi viser til innspill om behovet for ekstraordinære tiltak, fremført gjennom Akademikerne til Arbeids og sosial-departementet i mars, hvor vi påpeker at digital undervisning krever tilgang på nødvendig infrastruktur med god nok kapasitet til å håndtere mer trafikk.

Opplæringen skal fortsatt gis digitalt for deler av opplæringsløpet. Lektorlaget ber derfor regjeringen ta nødvendige grep for å sikre

- at lærere og elever har tilgang til internett til undervisningsformål.
- at lærere har tilgang til mobiltelefon (samt mobildata) og annet nødvendig teknisk utstyr den tiden man underviser digitalt hjemmefra.
- at skoleeiers systemer får tilstrekkelig serverkapasitet.

3.5. Tidlig innsats – en veileder kan være nødvendig

KD skriver i høringsnotatet at kravet om tidlig innsats for elever på 1.-4.trinn ikke pålegger en særskilt organisering, og at det derfor er mulig å gjennomføre, men på andre måter enn det som er normalt. Vi mener imidlertid dette forutsetter en tydelig veiledning fra Utdanningsdirektoratet *om hvordan dette kan gjøres*, spesielt om smittesituasjonen igjen gjør det nødvendig å stenge skolene for 1.- 4. trinn, og tiltakene for tidlig innsats må gjøres via fjernundervisning.

3.6. Individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging - Hvordan bør de ulike hensynene vektes?

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at individuelle rettigheter til opplæring og tilrettelegging av opplæringen etter opplæringsloven skal oppfylles så langt det er mulig og forsvarlig. I vurderingen av hvordan opplæring og tilpasning skal gjennomføres nevner departementet fire hensyn:

- 1) tilgangen til lærere
- 2) tilgangen på nødvendig utstyr
- 3) elevenes mulighet til å få utbytte av opplæringen
- 4) hva som er forsvarlig utfra elevenes helhetlige situasjon.

Vi savner imidlertid en drøfting av hvordan de ulike hensynene kan og bør vektes, og hvilke aktører som kan og bør involveres i vurderingen av momentene, og hvilken aktør som har det overordnede ansvaret. Begrepene som legges til grunn her, er heller ikke entydige. Formuleringer som «elevens mulighet til å få utbytte av opplæringen» og «hva som er forsvarlig» ut fra «elevens helhetlige situasjon» vil trolig føre til svært ulike tolkninger og praksiser.

Hensynet til elevens mulighet til å ha utbytte av opplæringen mener vi må vektes tungt i disse avveiningene. For enkelte elever som mottar spesialundervisning kan det innebære at opplæringen må skje på skolen. Vi ønsker en tydeligere forskriftstekst, og ber om at det legges til et siste ledd i § 3 b): «Barn og unge som trenger særskilt tilrettelegging skal ha tilbud om opplæring på skolen, med mindre hensynet til elevens helse forhindrer dette.»

3.7 Skolemiljøet hjemme – og plikt til å forsøke å hjelpe

Vi støtter at regler om psykososialt miljø gjelder, men med begrensninger som følge av at elever ikke er fysisk tilstede på skolen. Kunnskapsdepartementet skriver i høringsnotatet at «Skolene bør likevel fortsatt ha plikt til å forsøke å hjelpe eleven dersom det er forhold i hjemmet eller mellom elevene som gjør at eleven ikke har det trygt og godt i læringssituasjonen. Videre bør det være samme mulighet til å melde en sak til fylkesmannen eller andre hjelpeinstanser dersom eleven ikke har det trygt og godt i læringssituasjonen.».

Dette poenget gjenspeiles ikke i forslag til forskriftstekst. Vi kan ikke forutsette at skoleeiere, rektorer og lærere kan bruke tid til å sette seg inn i forarbeidene til forskriftene, og det er særlig viktig at forskriftene kommuniserer intensjoner og budskap tydelig for å hindre ulik praksis i skolene.

3.15. Fag- og timefordelingen i læreplanverket kan med rimelighet gjenspeiles i fjernundervisning og for skoleundervisning under Covid- 19-utbruddet

Kunnskapsdepartementet skrev i sitt høringsnotat av 25. mars at skolene også må vurdere hvilken fag- og timefordeling det vil være mulig og hensiktsmessig å legge opp til. Konteksten på dette tidspunktet var stengte skoler, og at all opplæring ble gjennomført i hjemmene. I KDs høringsnotat til denne høringen, datert 7. april, savner vi en helhetlig drøftelse og begrunnelse for de foreslåtte unntakene fra fag- og timefordelingen med hjemmel i opplæringsloven.

Norsk Lektorlag vil bemerke at det er rimelig å anta at skoleeier har dimensjonert undervisningsstaben til å kunne tilby grunnopplæring som tilsvarer ordinær fag- og timefordeling. Vi ser ingen rimelig grunn at ikke opplæringen som også gis i denne perioden skal kunne forholdsmessig gjenspeile ordinær fag- og timefordeling, slik vi foreslo i vår høringsuttalelse av 26. mars. Når Norge går over i pandemiens fase 3 og 4 vil trolig sykefraværet i skolesektoren gjøre det mer utfordrende å tilby en faglig-pedagogisk kvalitetssikret opplæring. Små fag (med få timer) kan være særlig sårbare, i og med at det ikke er ansatt mange med relevant fagkompetanse for å ivareta opplæringen om aktuelle faglærere skulle bli syke. For å ta høyde for dette, foreslår vi at opplæringens fag- og timefordeling forholdsmessig skal gjenspeile ordinær fag- og timefordeling, *så langt det er mulig*.

Videre mener vi foreslåtte forskriftsformulering «skoleeier kan gi færre timer med opplæring (...) dersom dette er nødvendig ut fra hvordan opplæringen må organiseres» underdriver at det fortsatt vil være et element av valg i hvordan skoleeier organiserer opplæringen, også i perioder hvor skoler er stengt eller underlagt begrensninger med hjemmel i smittevernloven.

Vi har tidligere varslet Kunnskapsdepartementet om at våre medlemmer rapporterer om mindre vikarbruk enn normalt fra skolestengningen 12. mars og fram til påske, og at tilkallingsvikarer har fått beskjed om at det ikke lengre er bruk for at de avholder timer som allerede var avtalt. Behovet for tilkallingsvikarer for å sikre forsvarlig arbeidsbelastning ble også varslet gjennom Akademikerne i møte i Regjeringens arbeidslivs- og pensjonspolitiske råd medio mars. Vi gjentar at regjeringen bes vurdere å rette en henvendelse til

arbeidsgivere i skolesektoren om å sørge for at bruken av vikarer/ tilkallingsvikarer ikke reduseres, men heller forsterkes i situasjonen med digital undervisning som krever mer oppfølging av elevene. Både lektor- og lærerstudenter og pensjonerte lektorer og lærere utgjør en reservestyrke som nå kan trå til for å sikre god undervisning til elevene.

Kunnskapsdepartementet skrev i høringsnotat av 25. mars at «Skolene må også vurdere hvilken fag- og timefordeling det vil være mulig og hensiktsmessig å legge opp til. Det kan for eksempel være krevende for barn på de laveste trinnene dersom de skal få opplæring i samme timetall som når de er på skolen.» (side 9 i høringsnotatet).

Norsk Lektorlag kan ikke se hvordan fag- og timefordelingen som er fastsatt med gjeldende læreplanverk, skal kunne være uforsvarlig for elevene. Gitt at perioden for denne lovgivningen kan strekke ut i tid, og også trolig omfatte deler av skoleåret 2020/21, mener vi det er særst alvorlig om regjeringen gjennom justert lovverk nå legger opp til en annen fag- og timefordeling enn den som er fastsatt som del av læreplanverket.

Skolenes tilpasning til en situasjon hvor deler av undervisningspersonalet trolig vil sykemeldes grunnet Covid -19, vil imidlertid gjøre det sannsynlig at enkelte skoler vil ha behov for en reduksjon i det totale timetilbudet som gis, men vi framholder at opplæringstilbudet, i så stor grad som mulig, bør gis i mangfoldet av fag som grunnopplæringen inneholder. Vi mener det er måter å organisere opplæringen på, også i perioden med smitteverntiltak og hvor deler av skole-Norge er stengt, som bevarer forholdstallene i fag- og timefordelingen.

Skolens ulike fag, med sine forskjellige temaer, arbeidsmetoder og sjangre, er viktige motivasjonskilder for elevene. Vi frykter at enkelte skoleeiere vil legge opp til en reduksjonistisk tilnærming, om forskriftene i praksis åpner for dette, ved eksempelvis å kun tilby opplæring i såkalte basisfag. For fag hvor deler av undervisningen krever spesialutstyr elevene ikke har tilgang på hjemme, kan hjemmeundervisningen fokusere på kompetansemål som ikke krever slikt spesialutstyr, og evt. opplæring som kan tilbys på skolene, kan konsentreres om kompetansemål som forutsetter slik tilgang. Vi forutsetter at skolelederne i samarbeid med lærere og lektorer vil finne ut av en hensiktsmessig organisering av opplæringen i tiden framover, hvor evt. manglende tilgang på lærere og nødvendig utstyr i minst mulig grad går ut over kvaliteten på opplæringstilbudet elevene får.

- **Vi ber på denne bakgrunnen om følgende tilføyelse og endringer i § x- x- midlertidig unntak fra fag- og timefordelingen:**

Opplæringens fag- og timefordeling skal forholdsmessig gjenspeile ordinær fag- og timefordeling, så langt det er mulig. Skoleeier kan gi færre timer med opplæring enn det som er fastsatt i fag- og timefordelingen, dersom dette er nødvendig ut fra hvordan opplæringen er organisert i perioden hvor skolene er stengt eller underlagt andre begrensninger med hjemmel i smittevernloven. I vurderingen av hvilken reduksjon som er nødvendig, kan det tas hensyn til tilgang på lærere og nødvendig

utstyr. ...»

Vi viser for øvrig til høringsuttalelse innsendt 26. mars (deres ref.:20/1924-6) hvor vi blant annet påpeker at *målet*- å gi god opplæring- ikke må forskyves i perioden nødvendige smittevernstiltak virker, selv om *organiseringen* kan, og vil måtte bli, annerledes.

Norsk Lektorlags medlemmer forstår at Norge er i en ekstrem situasjon og er villige til å strekke seg langt for å få undervisningen til å fungere. Samtidig er det i krisetider særlig vesentlig at det er god dialog blant partene på arbeidsplassene om utformingen av løsninger lokalt. Et tydelig nasjonalt regelverk vil lette dette arbeidet.

Med vennlig hilsen

Rita Helgesen
Leder
Norsk Lektorlag